

Euroopa Liidu tulevikudebatt ja Eesti

Ivar Raig (RiTo 5), Akadeemia Nord avaliku halduse ja Euroopa uuringute õppetooli professor

Euroopa Ühenduse loomisest saadik on olnud Euroopa integratsiooni keskne teema selle laienemine ja süvenemine. Süvenemine hõlmab nii koostöövaldkondade laiendamist kui ka koostöö tihendamist ning allutamist ühtsele riigiülesele (supranatsionaalsele) juhtimisele.

Integratsiooni laienemise ja süvenemise käsitlemisel etendasid Prantsusmaa ja Saksamaa kõrval tähtsat rolli ka Ühendkuningriigid. Suurbritannia algatas 1950. aastail ägeda vaidluse Euroopa majandusintegratsiooni taktika küsimustes. Britid pakkusid välja idee luua Euroopa vabakaubanduspiirkond, millega ei kaasneks olulist mõju rahvuslikule suveräänsusele. Liikmesmaadevahelised tollimaksud oleks küll kaotatud, kuid kaubavahetuses mitteliikmesriikidega oleks iga riik säilitanud tegevusvabaduse. Euroopa Majandusliku Koostöö Organisatsiooni (OEEC) riike ühendava Euroopa vabakaubanduspiirkonna moodustamise idee lõppes läbikukkumisega, sest see ei leidnud heakskiitu kuues Euroopa Majandusühenduse asutajariigis, nemad jäid kindlaks oma eesmärgile sügavama integratsiooni suunas, mille lõppeesmärk on Euroopa poliitiline ühendamine.

Kuid aeg Euroopa poliitiliseks ühinemiseks möödunud sajandi teisel poolel ei olnud veel küps: kogu poliitiline jõud läks tol ajal niigi vaevalise majandusliku integratsiooni ülesehitamisele ja integratsiooni süvendamise eelduste loomisele. Nii nt võtsid valitsusjuhid 1974. aastal esmakordselt kasutusele Euroopa Liidu (EL) mõiste. Euroopa Ühenduse juhtorganid koostasid EL-i kujundamise kava ning Belgia peaminister Léo Tindemans esitas vastava konsolideeritud aruande. Tema ettekujutuse kohaselt pidi EL hõlmama ühenduse institutsioonide reformi, majandus- ja valuutaliitu, ühist välis-, regionaal- ja sotsiaalpoliitikat. Kuid üheksa liikmesriiki olid vähem ühtsed kui esialgsed kuus. Tindemansi ettepanekuist jäi esialgu sõelale vaid Euroopa Ülemkogu kui poliitilise institutsiooni moodustumise idee.

Tõhusama integratsiooni nimel

1970. aastate keskel intensiivistus diskussioon integratsiooni süvendamiseks seoses vajadusega võidelda ühiselt inflatsiooniga, mis tõi kaasa majandus- ja rahapoliitika lähendamise. Ellu viidi Helmut Schmidti ja Valéry Giscard d'Estaing'i pakutud kava käivitada 1979. aastal Euroopa Rahasüsteem, mille keskne idee oli inflatsiooni vähendamiseks ühise vahetuskursimehhanismi kehtestamine. Integratsiooni edasine süvenemine pörkus üha sagedamini ühenduste institutsioonilise ja organisatsioonilise ülesehituse piiratuse vastu. Esile kerkisid nõrk parlamentaarne juhtimine (demokraatia defitsiidi probleem) ja otsustamismenetluste salapära (läbipaistvuse probleem).

Süveneva majanduskoostöö uueks tähiseks sai ühtne Euroopa akt, mis jõustus ühel ajal Hispaania ja Portugali liitumislepingutega 1986. aasta algul. Aktiga loodi seadusandlikud alused ühisturu kujundamiseks ning fikseeriti kuupäev – 31. märts 1992 –, mil see pidi täielisel kujul saavutatama. Keskseks said rahaliidu ja Euroopa Keskpanga süsteemi loomine.

Ühtse Euroopa aktiga sätestati koostöö valdkondades, mis seni polnud seadustega piisavalt reguleeritud, nagu keskkond, teadus- ja arendustegevus ning mitu majanduspoliitikat.

Pärast Maastrichti ja eriti pärast Amsterdami sai selgeks, et paratamatult tuleb tegelda paralleelselt nii integratsiooni süvenemise kui ka laienemisega. Ühest küljest on vaja Euroopa konkurentsivõime kasvatamiseks maailmas muuta majandusintegratsioon efektiivsemaks ja hakata lõpuks NATO kõrval ka ise kaitsma oma julgeolekut ja turvalisust, teisest küljest ei saa jätta kasutamata avanenud võimalusi liidu edasiseks laienemiseks itta, mis omakorda muutsid möödapääsmatuks institutsionaalse reformi.

Otsustati kokku kutsuda uus valitsustevaheline konverents, mis 2000. aasta jooksul koostas ettepanekud EL-i institutsionaalseks reformiks. Uute riikide vastuvõtmiseks vajalikud muudatused EL-i institutsionaalses ülesehituses võeti vastu 2000. aasta lõpul Nice'is, seda siiski enneolematult pingsate läbirääkimiste tulemusena. 2001. aastal sõlmitud Nice'i lepinguga ei suudetud anda vastust kaugeltki kõigile Euroopa tuleviku ja integratsiooni süvenemise ning laienemisega seonduvaile küsimustele.

Samas on Euroopa integratsiooni olulisel määral edasi arendanud Euroopa Kohus, tõlgendades EL-i õigusakte moel, mis oluliselt suurendas EL-i institutsioonide pädevust liikmesriikide arvel.

Tulevikudebati lähtekohad ja faasid

EL-i Nice'i tippkohtumisel 2000. aasta detsembris võeti vastu "Euroopa tuleviku-deklaratsioon", millega kutsuti EL-i liikmes- ja kandidaatriike ning nende kodanikke pidama ulatuslikku debatti Euroopa tuleviku üle. Deklaratsioonis sõnastati neli põhiküsimust, millele peaks tulevikudebatt leidma vastused:

1. kompetentside piiritlemine EL-i ja liikmesriikide vahel subsidiaarsuse printsiibist lähtuvalt;
2. põhiõiguste harta staatus;
3. asutamislepingute lihtsustamise võimalused;
4. rahvusriikide parlamentide roll Euroopa integratsioonis.

Debati temaatika on tegelikult palju laiem. Eesmärk on visandada EL-i edasise poliitilise arengu suunad (föderaalne versus valitsustevahelise koostööga Euroopa), vastata küsimusele, kas jätkata tegutsemist seniste lepingute raames või koostada uus alusdokument Euroopa integratsiooniks – Euroopa põhiseadus. Täpsustamist vajavad ka küsimused, milline on Euroopa roll globaliseerivas maailmas ning milliseid ideoloogiaid ja poliitikaid arendada uuenevas Euroopas?

Deklaratsioon nendib, et paljud Euroopa integratsiooni probleemid on lahendamata, tunnistatakse, et vajadus reformideks on ulatuslik, ning pakutakse välja uus EL-i riikide valitsuste vahelise konverentsi toimumise aeg – 2004. aasta. Samas rõhutatakse, et uus valitsustevaheline konverents ei tohi saada takistuseks ega eeltingimuseks EL-i laienemise protsessile.

Praeguse Euroopa tulevikudebati võib tinglikult jagada kolme faasi:

1. Avatud faas: parlamendid, erakonnad, ülikoolid, huvirühmad jne. Euroopa praeguse tulevikudebati avalöögiks peetakse Saksamaa välisministri Joschka Fischeri kõnet "Konföderatsioonist föderatsiooni: mõtteid Euroopa integratsiooni lõppkuju kohta" 2000. aasta mais Humboldti Ülikoolis. Fischeri kõne kutsus esile teravaid vastukajaid kogu Euroopas, sest selles kutsuti üles juhtima Euroopat nagu Saksamaa tüüpi föderaalriiki. Kuigi Fischer taandas oma kõne isiklikuks arvamuseks, ei saa Euroopa tulevikudebatis enam jätta viitamata Fischeri seisukohtadele. Euroopa Komisjon avas tulevikudebati formaalselt 7. märtsil 2001, mil Brüsselis pandi üles liidu tulevikudebati Interneti-lehekülg. Göteborgi tippkohtumiseks esitas eesistujamaa Rootsi juba raporti tulevikudebati arengu kohta. Belgia pidas tulevikudebati edasiviimist oma eesistumise prioriteediks ning valmistas ette analüüsi EL-i tugevatest ja nõrkadest külgedest, täpsustas tulevikudebati teemasid ja tegi ettepanekud debati läbiviimiseks. Laekeni tippkohtumisel otsustati, et debati edasise jätkamise meetodiks saab konvendi meetod.
2. Struktureeritud debati faas: EL-i riikide parlamentide ja valitsuste esindajaist moodustati tulevikudebati institutsioonid. Iga liikmesriigi delegatsioon konvendis koosneb kolmest põhi- ja kolmest asendusliikmest, seejuures kaks neist esindavad parlamenti ja üks valitsust. Peale selle on konvendis Euroopa Parlamendi ja Euroopa Komisjoni esindajad.
3. Otsustamise faas: konvendi töötulemused esitatakse 2004. aastal valitsustevahelisele konverentsile, kus konvendi tehtud ettepanekud arutatakse läbi ning kujundatakse seisukohad uute ideede suhtes. Ühel järgneval EL-i tippkohtumisel võetakse vastu poliitilised otsused Euroopa integratsiooni uue mudeli elluviimise suhtes.

Tulevikudebati võtmeküsimused

Nice'i lepingus sisalduvad institutsioonilised reformid demokraatia defitsiiti Euroopa (Liidu) juhtimisel sisuliselt ei vähendanud, otsustamisprotseduurid muutusid veelgi keerulisemaks ja läbipaistmatumaks. Kasutades demokraatia ja valitsustevahelise koostöö nõrkuse argumente Euroopa integratsiooni protsessis, esitas Fischer Humboldti Ülikoolis föderaalset Euroopa (Euroopa Ühendriikide) kujundamise idee, mis hõlmas tsentraliseeritud valitsemisstruktuuri (Euroopa valitsuse) ja kahekojalise Euroopa Parlamendi moodustamist. (Muidugi mõista pole Fischer kaugeltki esimene, kes on esitanud Euroopa Ühendriikide loomise idee. Nt utoopilise ühiskonnateoreetikuna tuntuks saanud krahv de Saint-Simon unistas samuti Euroopa Ühendriikide põhiseadusest, kus iga riiki juhiks küll rahvusparlament, kuid see omakorda tunnustaks Euroopa ühisparlamendi ülimuslikkust. Euroopa Parlament olevat võimeline tegelema kõigi üleeuroopalise tähtsusega küsimustega, eelkõige aga riikidevaheliste tülide lahendamisega.)

Fischerile vastandus kõigepealt Prantsusmaa president Jacques Chirac, rõhutades vajadust suveräänsete riikide tõhusama koostöö järele. Peale Chiraci on avaldanud skeptilist arvamust föderaalset Euroopa Ühendriikide loomise idee ka Suurbritannia, Taani, Iirimaa, Austria, Portugali jmt riigi juhtpoliitikud.

Suurbritannia peaminister Tony Blair toetas 2000. aastal Varssavis esinedes tugeva ja võimsa Euroopa kujundamist, kuid mitte superriiki. Ta pooldas Euroopa Parlamendi teise koja moodustamist rahvuslike parlamentide baasil. Teine koda oleks demokraatliku järelevalve teostaja ning liikmesriikide ministrid seadusandliku võimu kandjad. Britid pooldavad traditsiooniliselt pigem valitsustevahelist koostööd, pigem Euroopa integratsiooni laienemist, kuid mitte süvenemist.

Ka Itaalia peaminister Silvio Berlusconi on retoorikas tugeva Euroopa pooldaja. Samas on ta kirjeldanud EL-i kui "Lääne Nõukogude Liitu" (the Soviet Union of the West) ning süüdistanud seda Itaalia suveräänsuse pärssimises.

Prantslaste ja brittide eriarvamustest ja vastuseisust hoolimata on sakslased koos belglaste ja mõne teise riigi föderalistidega asunud innukalt konkretiseerima oma tulevikunägemust Euroopa valitsemisest. Valitsemisreformiga seonduvad veel kaks omavahel seotud küsimust: kuidas paremini jagada valitsemist EL-i institutsioonide vahel Brüsselis ning kuidas jagada võimu Brüsseli ja liikmesriikide vahel eri poliitikafäärides.

EL-i poliitika võib jaotada kolme peamisesse rühma (sõltuvalt sellest, kuidas võimu teostatakse): EL-i institutsioonid, riigiriigid, jagatud kompetents.

Saksamaa kantsler Gerhard Schröder sooviks tugevdada Euroopa Parlamendi ja ka komisjoni ülesandeid üleeuroopaliste otsuste tegemisel ning vähendada radikaalselt Ministrite Nõukogu otsustusjõudu. Schröderi plaani kohaselt peaks riikide ministritest koosnev kogu kujunema Euroopa Parlamendi teiseks kojaks, nagu Saksamaal on Bundesrat või USA-s Senat. Komisjoni presidendi peaks aga valima Euroopa Parlament, nii nagu riikides valitakse peaministrit. Selle plaani elluviimisel suureneks oluliselt EL-i riigiülese seadusandluse maht ja väheneks riikide ja/või nende gruppide võimalus blokeerida uue seadusandluse vastuvõtmist ja kaitsta oma rahvuslikke huve. Senisest suuremat EL-i institutsioonide rolli üleeuroopaliste probleemide lahendamisel näeb Schröder eelkõige immigratsiooni, politseikoostöö, sotsiaalpoliitika ja ka maksustamise küsimustes.

Samas on Schröder teinud ettepaneku piirata Ministrite Nõukogu ja komisjoni rolli kallite põllumajandus- ja regionaalpoliitikate kujundamisel ja elluviimisel ning anda need poliitikad subsidiaarsuspõhimõttest lähtuvalt rohkem riikide kompetentsi. Kaudselt on selle ettepaneku taga muidugi ka EL-i eelarve, eriti selle kulude poole ümberstruktureerimine, mis seni läheb ligemale 80% ulatuses EL-i supranatsionaalse põllumajandus-, kalandus- ja regionaalpoliitikate elluviimiseks. Suurema sõnaõiguse andmine Euroopa Parlamendile suurendaks ka Saksamaa osatähtsust otsuste vastuvõtmisel, sest häälte arv Euroopa Parlamendis on suuremas sõltuvuses rahvaarvust riigis kui mis tahes teises EL-i institutsioonis.

Sakslaste taotlused ei ole muidugi jäänud tähelepanuta Prantsusmaal ja Suurbritannias. Prantslaste eurominister Pierre Moscovici kritiseeris Schröderi kava, sest prantslased ei taha loobuda EL-i ühtsest põllumajanduspoliitikast, britid on aga EL-i maksu- ja sotsiaalpoliitika tugevnemise vastu. Samas toetab Prantsusmaa Saksamaad Euroopa ühtse maksupoliitika kujundamisel.

Soome peaministri Paavo Lipponeni arvates on võtmetähtsusega see, kuidas jaotuvad kompetentsid liikmesriikide ning EL-i institutsioonide vahel. Tugevad ühenduse institutsioonid on liidu toimimise aluseks, kuid kaitstud peab olema ka võrdsus liikmesriikide vahel. Ta on arvamisel, et tugevam EL saab põhineda ainult nn community-meetodil, mitte valitsustevahelise koostöö laiendamisel, mis nõrgendab komisjoni rolli ja suurendab kokkulepete saavutamise aega. Kahe- ja mitmepoolsete kokkulepete sõlmimise asemel tuleks laialdasemalt kasutada ning arendada EL-i institutsionaalset struktuuri integratsiooni süvendamiseks. See eeldavat tugevat poliitilist tahet laienenud liidus integratsiooni süvendamiseks.

Ka Tšehhi toetab community-meetodi laiendamist, kuid teatud valdkondades soovitakse siiski piirduda valitsustevahelise koostööga.

Rahvuslike parlamentide rolli suurendamist ühenduse tasandi otsustusprotsessis toetab ka komisjoni president Romano Prodi, viidates probleemidele EL-i lepingute ratifitseerimisega. Selleks et võimaldada rahvusparlamentidel üldise poliitika kujundamisel ja demokraatliku kontrolli kehtestamisel tähtsamat rolli mängida, tuleks ka EL-i õigussüsteemi lihtsustada ja viia paremasse kooskõlla rahvusriikide õigussüsteemidega, grupeerides ühenduse seadusloomet selliselt, et selgelt piiritleda baastekstid (nn esmane seadusandlus), mida peavad ratifitseerima jätkuvalt kõik liikmesriigid, ja rakendusaktid (teisene seadusandlus), mis kiidetakse heaks enamushääletusega.

Euroopa Liidu konstitutsioon

Uute riikide liitumine EL-iga eeldab mitte ainult juhtimisinstiitutsioonide reformimist, vaid ka EL-i alusdokumentide kohandamist, et muuta need lihtsamaks ja arusaadavamaks. Euroopa poliitiline ja majanduslik integratsioon ja identiteet on leidnud väljenduse oma lipu, embleemi, hümni, kodakondsuse ja passi, ühiste juhtimisinstiitutsioonide, nende poolt vastu võetud seaduste ja elluviidavate riigiüleste poliitikate kaudu. 2001. aasta algul lisandus ühine raha. Seega on EL-il peaaegu kõik suveräänse riigi vajalikud atribuudid, kuid puudub põhiseadus, kuigi paljudele on EL-i aluslepingud põhiseaduslike tunnustega dokumendid.

Mitu tulevikudebati võtmeisikut on väitnud, et ettevalmistused 2004. aasta reformiks peavad viima ühendatud Euroopa põhiseaduse (konstitutsiooni) koostamiseni. Selle nurgakiviks pidavat saama Nice'is heaks kiidetud Euroopa põhiõiguste harta, mis jäi vastupidiselt paljude ootustele Nice'i lepingust välja. Loodetakse, et 2004. aasta valitsustevaheline konverents võimaldab selle küsimuse taasarutamist.

Nice'i nagu ka juba Amsterdami lepingu ettevalmistamine tõestas, et valitsustevahelise meetodi kasutamisel on lepingute ettevalmistamise seisukohalt olulised puudused. Paljudes sfäärides pole valitsustevaheline koostöö efektiivne, sest 15 rahvusliku huvi summa ei ole tingimata ühishuvi.

EL on teadlik, et selle legitiimsus kodanike silmis on kahanenud. Tõestuseks on madal osalusprotsent Euroopa Parlamendi valimistel ning EL-i institutsioonide üldise usaldusväärse langus. Seetõttu leitakse, et debatti Euroopa tuleviku üle tuleks kindlasti

kaasata ka kodanikud. Romano Prodi sõnul peaks debatt olema võimalikult laiaulatuslik ning avatud, sest "liidu tulevik puudutab meid kõiki, mitte ainult valitsusi ja institutsioone".

Diskussiooni tuleb aktiivselt kaasata peale liikmesriikide poliitiliste juhtide, rahvuslike parlamentide, Euroopa Parlamendi saadikute ja Euroopa Komisjoni volinike ka erasektori ja akadeemiliste ringkondade esindajad, samuti arvamusiidrid ning kolmas sektor.

Nice'is ei leitud vastust küsimusele, kas ühenduse loomise põhiideed ja mudel, mida on kasutatud alates Rooma lepingu sõlmimisest 6 asutajariigi poolt, sobib ka tuleviku EL-ile, mis võib koosneda 30 või enamast liikmesriigist. Laienemine tähendab ca 500 miljoni inimesega siseturgu. Samas saab Euroopa majanduse edasine kasv tugineda põhiliselt tehnoloogilistele edusammudele ning Mandri-Euroopas domineeriva sotsiaalse turumajanduse mudeli säilitamine ja ühiskonna sidususe alleshoidmine globaliseeruva majanduse ja piiriüleste probleemide vastu võitlemisel muutub üha raskemaks.

Sakslased, rootslased jmt peavad oluliseks Euroopa mudeli moderniseerimist, mis hõlmaks Euroopa kultuurilise identiteedi tugevnemist, majanduse moderniseerimist, töö kvaliteedi parandamist koos elukestva õppe ja peaaegu täieliku tööhõivega. Samas on tekitanud Ameerika Ühendriikide viimaste aastakümnete majanduslik ja tehnoloogiline edu ning tõus konkurentsituks suurvõimuks eurooplastes vastakaid mõtteid ja tundeid ning sundinud oma sotsiaal-majanduslikku mudelit Ameerika omaga võrdlema. Suurbritannias, Iirimaa, ka mitmel Ida- ja Kesk-Euroopa maal, sh Eestis, on uusliberaalne Ameerika mudel leidnud teatud ajaperioodidel poolehoidu. Teistes riikides, eelkõige Prantsusmaal, mõjutab Ameerika-vastatus isegi riigi välispoliitikat.

Sellises olukorras pole koostöö arendamiseks kerge leida uut Euroopat ühendavat ideoloogiat. Tundub, et perspektiivne on mingi kompromiss või kolmas tee sotsiaalse ja liberaalse turumajanduse vahel.

Euroopa Liidu tulevikudebatt ja Eesti

Eesti ametlikud seisukohad Euroopa (Liidu) tuleviku küsimustes piirduvad peamiselt endise välisministri Toomas Hendrik Ilvese väljaöelduga. Ta oli esimesi, kes vastas toetavalt Joscka Fischeri ettepanekule föderalse EL-i kujundamiseks. Ta pidas vajalikuks tugeva kahekojalise parlamendi moodustamist, mille alamkoda moodustuks proportsionaalse esindatuse põhimõttel, ülemkojas oleksid aga kõik riigid esindatud võrdselt (s.o USA Senati mudel). Samas polnud Ilves nõus Fischeriga üldrahalikult valitud presidendi vajaduse osas. Humboldti Ülikooli kõnes sõnas ta: "Kui Euroopa Liidul kunagi oleks valitud Komisjoni president, ja ma arvan, et demokraatliku õiguspärasuse huvides peaks tal see olema, siis peaks Euroopa Liit ka tagama, et kõik liikmesriikide kodanikud usuksid end selles protsessis osalevat." Ilves on toetanud ka EL-i konstitutsiooni koostamist, kuid see ei peaks tähendama, et EL muutub super- või üliriigiks. Seda oleks vaja kodanike ja poliitilise protsessi vahel toimiva suhte seaduslikuks korraldamiseks. "Mis puutub tulevikudeklaratsiooni, siis me peame eriti oluliseks, et järgmine, 2004. aastal toimuv valitsustevaheline konverents ei saa takistuseks laienemisele," ütles Ilves, pidades silmas, et

edukamad kandidaatriigid ei pea ootama liitumiseks valitsustevahelise konverentsi lõppu, vaid nad saaksid selles osaleda samuti nagu ka järgmistel europarlamenti valimistel.

Muidugi mõista huvitab Eestit nagu iga teist riiki, milline on EL-i võimaliku konstitutsiooni suhe riikide põhiseadustesse. Eesti ilmselt ei soovi põhiseadust liiga palju muuta, olgugi et teatud ulatuses tuleb seda teha. Nt on Nice'is allkirjastatud põhiõiguste hartas punkte, mida Eestil praeguse seadusandluse raames on raske aktsepteerida.

President Arnold Rüütli ja uue valitsuse juhtisikute esimestest kõnedest, artiklitest ja avaldustest võib aga välja lugeda uusi europoliitika noote, nii et alust on isegi rääkida Eesti uuest europoliitikast. Kui Ilves ja Meri toetasid Eesti kiiret ja peaaegu tingimusteta liitumist föderaliseeruva EL-iga, siis Rüütel ja välisminister Kristiina Ojuland rõhutavad demokraatlike ja rahvuslike huvide kaitset Eesti võimalikul liitumisel ning toetavad EL-i jätkamist rahvusriikide ühendusena.

Kasutatud kirjandus

Eesti Vabariigi välisministri Toomas Hendrik Ilvese kõne 5.02.2001 Humboldti
Ülikoolis: <http://spunk.vm.ee/euro/>

Euroopa Komisjoni presidendi Romano Prodi kõne 3.10.2000 Euroopa Parlamendis.

Euroopa Komisjoni presidendi Romano Prodi kõne 23.03.2001
Stockholmis: http://europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=SPEECH/01/135%7CO%7CRAPID&lg=EN

Euroopa Komisjoni regionaalpoliitika voliniku Michel Barnieri kõne 14.03.2001 Euroopa
Parlamendis: http://europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=SPEECH/01/119%7CO%7CRAPID&lg=EN

Euroopa Komisjoni regionaalpoliitika voliniku Michel Barnieri kõne 21.03.2001
Brüsselis: http://europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=SPEECH/01/145%7CO%7CRAPID&lg=EN

Euroopa Parlamendi põhiseaduskomitee esimehe Giorgio Napolitano kõne 20.03.2001
Brüsselis: http://europa.eu.int/futurum/documents/doc_002_en.htm

Prantsusmaa peaministri Lionel Jospini kõne 28.05.2001
Pariisis: <http://www.vm.ee/euro/tulevikudebatt/koned/jospin.htm>

Prantsusmaa presidendi Jacques Chiraci kõne 27.06.2000 Berliinis Bundestag'is.

Saksamaa kantsleri Gerhard Schröderi kõne 7.05.2001 Berliinis: <http://www.pes-congress.de/en/schroeder-en.html>

Saksamaa presidendi Johannes Rau kõne 4.04.2001 Euroopa
Parlamendis:http://europa.eu.int/futurum/documents/doc_007_en.htm

Saksamaa välisministri Joschka Fischeri kõne 12.05.2000 Humboldti Ülikoolis.

Soome välisministri Paavo Lipponeni kõne 10.11.2000 Belgias Brugge Ülikoolis.

Suurbritannia peaministri Tony Blairi kõne 06.10.2000 Varssavis.

Tšehhi välisministri Jan Kavani kõne 19.03.2001
Brüsselis:http://europa.eu.int/futurum/documents/doc_003_en.htm